

Olav Fumarola Unsgaard

Vad hände med Attac?

Published 18 November 2013

Original in **Swedish**

First published in **Arena 3/2013 (Swedish version); Eurozine (English version)**

Downloaded from eurozine.com (<https://www.eurozine.com/vad-hande-med-attac/>)

© Olav Fumarola Unsgaard / Arena / Eurozine

På Tunis paradgata Avenue Bourguiba samlas internationella Attac-delegater för lunch. De är där för 2013 års upplaga av World Social Forum. Medelåldern är hög, det franska inslaget stort. Känslan av att man är på pensionärsutflykt hos Club Med bryts bara av några yngre norrmän, någon spanjor och tunisierna. Jämfört med det övriga forumet känns Attac gammalt och trött. Mer som en social sammankomst än ett politiskt möte.

Ändå avvärjdes det sista hindret för införandet av en Tobinskatt inom Europa tisdagen den 22 januari 2013. Inte exakt i den form eller konstruktion som Attac-rörelsen en gång ville, men ändå. Frågan om gemensam välfärd och privatiseringar ligger högst upp på den politiska dagordningen våren 2013. I den debatten har även skattefuskar via placeringar i skatteparadis dykt upp igen. Kort sagt, det går bra nu.

Och resten av World Social Forum vibrerar. Tunisien i mars 2013, ett drygt år efter revolutionen. Landet står och vajar mellan begynnande demokrati och en återgång till diktaturens mörker. De globala rörelserna vill påverka detta skeende. Få vågskålen att tippa över mot yttrandefrihet, demonstrationsrätt och allt som hör ett begynnande civilsamhälle till. Ibland går diskussionerna mycket heta och på den stora demonstrationen uppstår tumult mellan Assad-anhängare och syriska revolutionärer. Men det sker också direkta framsteg som en av de första debatterna mellan landets sekulära partier och det styrande religiösa Ennahda-partiet. Ena dagen eufori över den begynnande demokratis framsteg, andra dagen besvikelse över den massiva svårigheten. Så beskriver Mohammed, Aladin och de andra knappt tjugoåriga aktivisterna i tunisiska Attac det politiska klimatet.

Det finns nämligen unga och aktiva förgreningar av Attac, trots allt. För något år sedan var de en del av rörelsen för den tunisiska revolutionen. Nu är Attac en tillåten organisation och de tar emot sina tillresta gäster med stor glädje.

Jag är i Tunis för att försöka hitta svar på frågan: Vad hände med Attac?

Först lite fakta. I dag har den svenska internetvänsterns första flaggskepp 118 gilla-markeringar på sin Facebooksida och färre än 500 medlemmar. Attac Frankrike är nere på 9 500 medlemmar efter rekordårens dryga 30 000. Attac Tyskland har god ekonomi, men saknar aktivister. Införandet av en transaktionsskatt är en politisk framgång som delvis kan tillskrivas Attac. Men runt om i Europa ser vi en tynande Attac-rörelse. En del svar på varför det blivit så här har givits, men för oss som var en del av rörelsens begynnelse har de inte hållit. Inom mig har det länge gnagt en känsla av att viktiga saker som har med politik och folkrörelsebyggande att göra kommer att gå förlorat om inte någon berättar varför det gick som det gick och vad det var som hände.

Jag var med i Attac från hösten 2000. Mitt första möte var på den franska reformerta kyrkans lokaler på Östermalm i Stockholm som var fyllda av nästan hundra människor. När jag steg ut i höstmörkret hade jag haft min dittills bästa politiska upplevelse någonsin. Livligt, högt i tak, smarta människor. Jag hamnade i en arbetsgrupp som skulle jobba med studiecirkel och folkbildning. Mest för att jag inte tyckte att man skulle ha Johan Ehrenbergs bok om globalisering som obligatorisk läsning. Dålig bok, samt att jag verkligen inte gillar den personkult han omgavs av. Så började mitt engagemang.

Trots att år 2000 känns som helt nyligen är det mediala avståndet enormt. Det sociala internet var i sin barndom då. Eftersom Attac befolkades av personer med hög datorvana (samt var en organisation utan pengar) blev internet det självklara stället att agera på. På många sätt bidrog det till hajpen. Attac var nytt, coolt, snabbt, gränsöverskridande. Samtidigt var detta de första åren av morgonsoffor, gratistidningar och professionella tryckare. Attacs företrädare var till stor del unga och vältaliga. De passade perfekt in i denna nya logik bestående av rappa åsikter och snabba puckar. Tänkare som Manuel Castells och aktivister som Subcomandante Marcos hade tidigt förstått internets potential som politiskt verktyg. Här kom helt plötsligt Attac Sverige. De hade en hemsida. De kommunicerade via e-postlistor. Och med

personer från andra länder. Detta bidrog i hög grad till den mediala boomen. Man gick rekordsnabbt från ingenting till ett massivt medialt genomslag. Till och med de erkänt svårflörtade göteborgska statsvetarna bakom SOM-undersökningen såg sig tvungna att ta med en fråga om Tobinskatten. Såhär i efterhand måste man konstatera att rörelsen delvis skapades i och genom media. Här tror jag att Attac förebådade den tid som skulle komma. Men vi var inte intresserade av att få gilla-markeringar utan vi ville skapa politik och bygga en ny folkrörelse.

Från vårvintern 2000 till slutet av juni 2001 upplevde vi en sällan skådad politisk aktivitet. Möten, föreläsningar, samtal, studiecirklar, gatuteater och demonstrationer. Många med mig har fantastiska minnen. Nära känslan av vad politik skulle kunna vara när den är som bäst. Samarbete, gemenskap och kollektivt handlande. Trycket var enormt. Föreläsningsförfrågningar, nya lokalgrupper och medieförfrågningar. Några kände varandra sedan innan, men de flesta var nya bekantskaper. Det var förälskelse i luften. Högern hatade oss. Självklart svetsade det oss samman. Få saker kan förena ett kollektiv mer än känslan av att det är vi mot världen. En slackig punkattityd förenad med en hippies tilltro till att världen faktiskt går att förändra. Historiens slutpunkt var inte frihandel och privatiseringar. Attac satte frågan om globalisering på den politiska kartan och visade hur det lokala och globala hänger ihop.

Men som med all förälskelse bortser man från bristerna och fokuserar på det fina. De politiska kraven var tydliga, men organisationen var lös i kanten. Ideologiskt samlade Attac alltifrån socialliberaler till syndikalister och kristna skuldavskrivningsaktivister med rötter i Jubel 2000-kampanjen. Och alla läste in ungefär vad de ville i Attac. Kom du från solidaritetsrörelsen såg du en ny solidaritetsrörelse. Andra föreställde sig en ny international. Någon drömde om e-demokrati med Haparanda som förebild. Kom du från partipolitiken såg du en möjlighet till ny start utan de demoraliserande konflikter som då präglade den egna organisationen. S hade sin höger/vänsterkonflikt, MP sin ja/nej till EU-strid och Ung vänster präglades av kampen mellan hierarkisk och frihetlig vänster. Dessa tidigare erfarenheter skapade en organisationskultur där interndemokratin var central, kanske viktigare än allt annat. Från freds- och solidaritetsrörelsen hämtades ett antal olika tekniker för hur man organiserar möten och samarbetar i grupp. Ordförandelöst. Inga vanliga årsmöten utan påverkanstorg. Den svenska folkrörelsens traditionella grymtanden, yrkanden och härskartekniker ersattes med rundor och hattifnattar (mötestecken, speciella handrörelser).

Mötena blev långa, men för det mesta upplevdes det som positivt.

Svenska medier och folkrörelsetradition var inte mogna för detta. Vi sitter, nu som då, fast i en "Take me to your leader"-kultur. På ledande företrädare var medietrycket enormt. Hundratals förfrågningar □ men ingen pressekreterare och inget kansli. Organisationen hade en önskan om att alla i den gemensamma arbetsgruppen (motsvarande styrelsen) skulle vara likställda. Men det gillade inte medierna eller omvärlden. Resultatet blev olyckligt på minst två sätt. Ledande företrädare möttes med misstro från den egna organisationen på grund av att "de tog för mycket plats". Å andra sidan kände de inte att de fick tillräckligt stöd från resten av organisationen.

Detta är något som i flera fall återkommer i de intervjuer jag har gjort. Av demokratiska skäl ville man experimentera med både politikens innehåll och form, samtidigt. Liksom Miljöpartiet ville man visa på att man var ett alternativ inte bara i fråga om vilka politiska frågor som drevs, utan också hur. Med rätta uppfattades folkrörelserna, politiken och dess företrädare som "male, pale and stale" (manliga, bleka och förstelnade). För mycket politik sköttes (och sköts fortfarande) av äldre män i slutna rum. Som organisation gick man ut med massiv kritik av hur de internationella handelsförhandlingarna fördes. De rika länderna dikterade villkoren. Allt i ett sammanhang utan insyn och deltagande. I konsekvensens namn var därmed Attac tvungna att bli denna politikens totala motsats, i ord och i handling. Demokratin var tvungen att återuppträffas på nytt. Ett annat, mer jordnära svar, som framkommer i mina samtal med de som var med, är att man inte hann med. Man fick helt enkelt ta bollen på uppstuds och hantera det som föll över en. Önskan om att driva politik och förändra världen var viktigare än att bygga organisation. Det hade öppnats ett möjlighetsfönster. Helt plötsligt befann man sig i politikens mitt. Aldrig i den svenska politikens historia har en organisation gått från noll till att bli insläppta i de finaste politiska salongerna på kortare tid. Vi som var medlemmar minns tydligt när Karen Austin från den gemensamma arbetsgruppen tittade in i tv-kameran med en bister blick. Hon och några andra hade träffat Göran Persson en apriildag 2001. Mötet på hans kansli hade handlat om våra politiska krav. Både de om politikens innehåll och hur dialogen kring Europeiska rådets möte i Göteborg skulle organiseras. De politiska kraven bemöttes med en vänlig klapp på huvudet och att "vi", minsann, var världsbäst på global solidaritet. Men när det gällde toppmötet var tonen en annan. Sverige skulle bli först i världen med att genomföra ett toppmöte där samtalet, inte våldet, stod i fokus. Det var ett högt spel från både regeringens och Attacs sida.

Sedan kom toppmötet i Göteborg. Det är Attac Sveriges stora trauma. Inte ens tolv år senare har det släppts. Att föra ett samtal om vad som hände är som att peta i ett öppet sår. Organisationen var uttalat för icke-våldsprinciper, men kom att stå i händelsernas centrum eftersom man varit mycket drivande i de dialogprojekt som förekom mellan polis och demonstranter. Det blev våldsamma junidagar, som kulminerade med polisens skott mot Hannes Westberg. Från och med torsdagens polisinsats mot Hvitfeldtska gymnasiet brakade dialogen samman och Attac hamnade i en korseld. Berättelserna går isär, men det finns i alla fall ett embryo till gemensam förståelse. Den handlar om ett ofrivilligt, men inte påtvingat, ansvarstagande. Man råkade befinna sig på en plats vid ett tillfälle. Eftersom Attac var så pass politiskt brett fanns det möjligheter att prata med alla. Polis och aktivister, Göran Persson och Anders Svensson från Socialistiska partiet. En oerhörd tilltro till samtalet och dialogen. Sedan går tolkningarna isär. Gick man in i det hela med öppna ögon eller var man naiv? Var man realist, men blev lurade? Fanns det ett val?

I medierna och i "vanligt folks" ögon kom Attac att förknippas med den internationella rörelse som sträckte sig från Chiapas till Prag och Nice via Seattle. Så var det inte i verkligheten. Attac var en liten del av detta, men fick i Sverige den rollen. Man var helt enkelt på rätt plats vid rätt tillfälle. Man lyckades för en kort tid vara länken mellan folkrörelse-Sverige och den begynnande globala freds- och rättviserörelsen. Man fick cred för allt bra som gjordes, men också skit för allt dåligt som skedde i denna rörelses närhet. Lika lite som man var värd all kärlek från Seattle var man värd allt hat från Göteborg. Vad som är sant eller inte spelar inte så stor roll när hajpen uppstår eller drevet går.

Tiden efter Göteborg blev som att vada i sirap. Vi som företrädare blev konsekvent konfronterade med frågan om våld och vår "skuld" för den uppkomna situationen. Det som tog slut i och med toppmötet i Göteborg var perioden av galen hajp. Nu skulle Attacs tid som en vanlig folkrörelse ta vid. Så blev det inte. Berättelsen om "En annan värld är möjlig" kom att ersättas med "Vi mot dom".

Det handlar om kriget mot terrorismen.

Under Filmfestivalen i Göteborg 2013 visades fyra-fem filmer som berörde detta krig. Det gemensamma för dessa filmer var att de skildrade kriget mot terrorismen som en avslutad epok. För att vara övertydlig: Kriget mot

terrorismen är inte avslutat, men däremot epoken. Den började med tvillingtornens fall. Kort efter det inleddes den nya världsordningen. Supermakten gav sig ut på ett imperialistiskt korståg. Världen delades in i goda och onda, med eller mot. Det kom att bli den på alla sätt dominerande tankefiguren vi levde under. Tidningar, böcker och debatt fylldes av detta krig. Terrorismforskare från obskyra universitet i Skottland uttalade sig dagligen i svenska tidningar. Bokutgivningen förändrades och fler titlar handlade om fundamentalisternas kamp än om att en annan värld är möjlig.

Vi inom Attac och i den globala rättviserörelsen hade två svar på George W Bushs fråga om hur terrorismen skulle bekämpas: 1) Vi är mot ett orättfärdigt krig. 2) Det bästa sättet att förintta terrorismen är att utrota fattigdomen. Svar nummer ett drev oss mot att bli en reaktiv fredsrörelse. Svar nummer två underkändes i debatten och vi blev utmålade om inte som terrorister så i vart fall som terroristkramare. Jag och många med mig började aktivt driva fredsfrågorna inom Attac. Vi ville föra en diskussion om hur fred, rättvisa och utveckling hänger ihop. Men tji fick vi. Det lät sig möjligtvis göras i ett akademiskt rum eller i en föreläsning på ett socialt forum. Vad som däremot lyckades över all förväntan var att driva ett aktivt opinionsarbete mot det orättfärdiga kriget. Demonstrationer och aktioner. Snart hade varenda mindre stad minst ett eller flera nätverk mot kriget. Under det sociala forumet i Florens 2002 var vi över en miljon som demonstrerade, den 15 mars 2003 var vi 15 miljoner över hela världen. Den franska regeringen svängde i sin hållning till kriget och på hemmaplan blev det årets första majmärke en fredssymbol.

Men det var en defensiv kamp. Folkrätten var under attack. Vissa vänner, föreningskompisar och familjemedlemmar blev misstänkliggjorda på grund av sitt mörka hår eller för att de kom från fel plats på jorden. Paranoian låg som en tät dimma över det politiska samtalet. Högerspöket Per Ahlmark vaknade till liv och kunde tillsammans med andra neokonservativa sätta agendan. Rättvisa, internationell solidaritet och en protest mot nyliberalismen ersattes av en defensiv kamp mot rena lögner och ett inskränkande av de mänskliga rättigheterna. Det politiska möjlighetsfönster som fanns blåste igen. Attac Sveriges frågor och den begynnande globala rättviserörelsen förlorade det initiativ som man haft i debatten. Skuldavskrivning och reglering av finansmarknaderna hamnade långt ner på dagordningen. Kriget stoppades inte (hur naiv var inte den förhoppningen?) och den svenska delen av fredsrörelsen lyckades inte bli en politisk kraft bortom demonstrationerna.

I många svenska städer blev Attacs nästan insomnade lokalgrupper navet för fredsarbetet. Återigen var skälet att Attacarna var de enda som kunde snacka med den lokala LO-klubben, med vänster- partisterna, den äldre freds rörelsen och syndikalisterna. Resultatet blev fackliga fanor, ljudbil, trummor och den italienska freds rörelsens regnbågsflagga med ordet Pace i mitten (inköpt på ett socialt forum). Det höll i några månader. Sedan blev många av fredsnätverken skolboksexempel på det sämsta inom den svenska vänstern: falanger, fraktioner och splittring. Personkonflikter som legat djupfrysta sedan 70-talet tinades upp och fick fritt spelrum. Månaderna efter några av de största demonstrationerna i Sveriges historia strömmade inga nya aktivister till dessa nätverk. De stackare som dök upp hamnade i för den oinvidde obegripliga konflikter som rörde Palestina, imperie- eller imperialismteori eller huruvida man ska samarbeta med trottnarna och/eller (r)arna.

Man blev hur som haver inte medlem i en organisation för att man demonstrerade. Men det betyder inte att engagemanget var falskt eller att den politiska känslan var svag. Den tog sig bara ett annat uttryck. För de som är skolade i traditionell folkrörelsekultur blev detta en olöslig paradox och en gigantisk besvikelse. Där har det funnits ett samband mellan känsla, engagemang och medlemskap. I detta fall brister kedjans sista länk. Demonstrera ja, koka kaffe eller göra vegosoppa kanske, gå på möte nej. Jag tror att vi sitter fast i detta dilemma även tio år senare, 2013. Det gamla är dött, men det nya är inte fött, för att parafrasera Antonio Gramsci i Hans Abrahamssons tolkning.

Det finns ett skämt som lyder som följer: Lås in åtta svenskar i ett rum. Efter två timmar har de bildat två nya föreningar som gått ihop och blivit en riksorganisation. Under Attac Sveriges första turbulenta år utgick vi från att Attac Sverige skulle bli en folkrörelse av klassiskt svenskt snitt. Stadgar, medlemmar, lokalavdelningar och bidragsansökningar. Våra möten organiserades på annorlunda vis, men i själ och hjärtan var det en klassisk förening vi såg framför oss. Frånvaron av byråkrati och kansli gjorde att vi i GA (Gemensamma arbetsgruppen, det vill säga styrelsen) skakade som pundare utan tjack. Efter två år hade vi "funnits" så länge att vi kunde börja ansöka om pengar och flytta in på Solidaritetshuset. Men när organisation och byråkrati fanns saknades medlemmarna.

En förening och en folkrörelse vet vi vad det är. Men om man inte väljer att vara en sådan, vad är man då? Vad detta nya skulle vara är oklart, men inte

outforskad. En väg är att man överger den klassiska folkrörelsen för ett mer lobbyistliknande arbete. Det engelska ordet think-tank har blivit tankesmedja på svenska. Från början handlade det om ett politiskt påverkansarbete utanför partipolitiken. Den tydliga sinnebilderna är Timbro på högerkanten och Arenagruppen på vänsterkanten. Enligt denna tankemodell borde aldrig Attac ha lagt så mycket krut på att bygga lokalorganisationer utan fokuserat på att påverka Stockholms makthavare och beslutsfattare. Enligt denna logik kommunicerar man via rapporter, utspel på DN Debatt. Mingel i Almedalen är viktigare än studiecirkel i Robertsfors. Organisationens styrka beror inte på mängden medlemmar utan på vem som säger vad. Gärna kändisar eller vetenskapliga auktoriteter.

Under Attacs första år förs denna tanke fram men avfärdas. Tydligast framgår detta resonemang i det så kallade Vad-dokumentet. Där finns till och med en formulering som säger att man inte vill bli "ett Forum Syd II".

I flera av intervjuerna jag gjort inför denna artikel är denna fråga i fokus. Den före detta GA-medlemmen Karen Austin säger: "Attac ville starta en folkrörelse vid en tidpunkt där komplexa frågor inte besvaras med oneliners eller där problembilden inte delas av folkmajoriteten som det gjorde under framväxten av arbetar- och nykterhetsrörelsens storhetstid". America Vera-Zavala, som tillsammans med Aron Etzler ses som de svenska initiativtagarna, är inne på samma spår och nämner Beppe Grillos Cinque Stelle. Ett parti, en organisation och ett nätverk på en och samma gång. Ibland det ena, ibland det andra. Medlem blir man genom att skriva in sig på en hemsida. Michael Hardt och Antonio Negri med flera talar om "multituden" som under vissa betingelser samlar sig och blir en politisk kraft. Deras tankar bygger på filosofins abstraktioner, men har senaste tiden fått en förnyad aktualitet i och med den arabiska våren. Asef Bayat betonar i sin bok Vardagslivets politik snarare det triviala dagliga politiska handlandet som grunden för proteströrelserna.

Med inspiration från den arabiska våren började även de amerikanska aktivisterna smida planer. Målet för deras aktion var världens finansiella centrum, New Yorks fondbörs.

Occupy Wall Streets första dagar föregicks av att aktivistgruppen, tidningen och sneakersförsäljarna Adbusters tillsammans med ett antal aktivister annonserade på New Yorks gator och digitala anslagstavlor. I Zuccotti Park samlades strax en brokig skara av aktivisträvar, intellektuella fixstjärnor och

allmänt upprörda New York-bor. Snabbt utvecklades man mot en form av deltagand demokrati som till form och innehåll verkligen försökte vara ledarlös och antihierarkisk. På många sätt var det verkligen ett mycket lyckat exempel på hur man bedriver politik i västvärlden under början av 2010-talet. En smart slogan (Folket mot makten □ Vi är de 99 procenten), en tydlig politisk handling (ockupationen av ett torg) samt till synes ledarlöst (men kändistätt). Verkligheten var betydligt mer komplex, vilket den utmärkta boken Occupy! Scenes from Occupied America visar. Under någon månad ett kreativt laboratorium, men vad händer sedan? Hur går man från protest till politik, om man vill undvika partier, folkrörelsebyggande och den gamla ordningens hierarkier?

Att aktivisterna till slut lämnade Zuccotti Park har flera skäl. De kördes visserligen bort, men till slut var de ockuperandes skara ganska liten. Det var helt enkelt vardagen som kom i kapp. Studier och jobb, uppsatser som ska skrivas och lön som måste in. Att leva och verka antikapitalistiskt kräver, paradoxalt nog, ett visst startkapital. Eller åtminstone en organisation bakom som kan stötta med ekonomi och resurser.

Här närmar vi oss ytterligare en, än så länge, olöst fråga. Det handlar om passion och frivilligt arbete. När aktivism och föreningsliv är som bäst slukar det allt. Ha möten, ställa upp på intervjuer och svara på mejl. Träffa människor, ockupera en park, resa runt landet och vara med på konferenser. Inget känns jobbigt. Men att jobba 60-80 timmar ideellt per vecka får konsekvenser. Uppsatser skrivs inte. Jobbet blir lidande. Relationen knakar i fogarna. Till slut tröttnar kroppen eller omgivningen. Vanligtvis både och. Samtidigt.

I Attac Sverige hände detta den första generationen. Och den andra. Och den tredje. Det innebär en katastrof för den enskilde, men också en katastrof för organisationen. Kunskap går förlorad, nätverk tappas bort och personliga relationer måste byggas från början.

Här börjar vi närma oss en av Folkrörelsesveriges riktigt knepiga frågor. Drastiskt formulerat: Ideellt arbetande idealister eller betalda ombudsmän? Det ena, som i fallet med Attac Sverige, leder till utebliven kontinuitet, och till att de inblandade orkar i max två år. Men två år fyllda av passion och energi. Eller är det bättre med anställda ombudsmän? Kanske inte lika fyllda av passion och energi, men med en hållbar arbetsmiljö, betald semester och sjysta villkor. Självklart finns det undantag från detta, men de är

försvinnande få. Attac Sverige lyckades inte lösa detta dilemma. Detta samtidigt som vi valde att satsa stenhårt på sociala forumrörelsen. Politiskt sett en korrekt prioritering, men katastrofalt för organisationen och varumärket Attac.

Som i alla framgångssagor finns det en skapelsemyt. I de sociala forumens fall handlar det om att personer från Attac Frankrike mötte brasilianska aktivister från fackföreningen CUT. Som en folklig motpol till det världsekonomiska forumet skapade man det världssociala forumet. Nätverk och föregångare till forumen finns bland motkonferenser, toppmötesprotester och de olika "Encuentros" mot nyliberalismen som ägde rum i Chiapas under 1990-talets mitt. Det första forumet skedde i den brasilianska staden Porto Alegre år 2001. Aktivister och folkrörelsemänniskor från det globala nord och syd skulle mötas, tala politik och skapa nätverk. Detta för att vår politiska kamp är gemensam. Ett nej till nyliberalismen, men många ja. The Washington Consensus skulle utmanas av en mångfald av olika politiska alternativ. Inget toppmöte utan en arena för möten och nätverksskapande. För oss som var med på de första sociala forumen var det en uppenbarelse. Vi älskade mångfalden, myllret och stämningen.

Allt som oftast brast organisation, logistik och översättning. Det fanns för lite pengar och man ville för mycket. Men, återigen, var formen och det politiska experimentet lika viktiga som innehållet. Attac gick in i forumrörelsen med hull och hår. Och, skulle jag vilja säga, till priset av att man drunknade i mångfalden. Man tog stor plats i demonstrationstågen och ordnade de första åren många av de bästa seminarierna och evenemangen. Attacs frågor tog stor plats. Men rörelsen fick inte fler medlemmar eller mer politiskt inflytande. Här har vi ytterligare en paradox. Politiskt inflytande beror inte längre på mängden medlemmar i en organisation. Medlemsantalet är en faktor bland många. I Attacs fall hade man i och med att man satsade helhjärtat på forumen skapat en arena som var större än den egna organisationen. Nätverken av aktivister och folkrörelsemänniskor stärktes. Aktioner och aktiviteter koordinerades och blev verkligt globala. Inte alltid i det mediala strålkastarljuset utan minst lika ofta handlade det om ett praktiskt, långsamt, vardagligt solidaritetsarbete.

En av poängerna med sociala forum-rörelsen var att ett land eller en organisation inte skulle sätta agendan. Under åren har många försökt. Brasilianska PT, Venezuela under Hugo Chávez och det brittiska trotskistpartiet SWP. Men sociala forum-rörelsen har stått emot den

partifärgade enfalden. Ingen har tillåtits dominera, vilket har sårat många intellektuella fixstjärnors egon å det djupaste. Attac var oerhört viktiga som tidig katalysator, både internationellt och i Sverige. Tidigt under sociala forum rörelsens historia valde man att blanda de stora mötena med mindre regionala sammankomster. I Sverige fanns det redan socialistiska forum samt, under EU-toppmötet i Göteborg, Fritt forum.

Dessa möten skulle fokusera på lokala frågor och kom att bestå av seminarier, bokbord, manifestationer och demonstrationer. Att arrangera dessa forum kom mångt och mycket att bli den form Attacarnas engagemang tog. Norrköping, Uppsala, Göteborg och de socialistiska forumen i Umeå och Stockholm blev dessa mötesplatser. Men trots det önskade strålkastarljuset på de lokala frågorna blev det ofta mer likt en resande folkhögskolas "komma hem"-föreläsning. Länken mellan det globala och lokala var oerhört svår att skapa. Diskussionens vågor gick höga om att däckfabriken i Gislaved skulle läggas ner. Vi talade om GATS-förhandlingar, tjänstedirektiv och vattenprivatiseringar i svenska kommuner (främst Norrköping). I Göteborg startade ett gäng Attac-aktivister Sjukvården inte till salu. Men bryggan mellan in- och utrikespolitik lyckades vi aldrig övervinna. Det blev antingen bönder på den bolivianska landsbygden eller vårdcentralen i Kville.

Om det fanns en politisk konflikt inom Attac Sverige så är det häri den ligger. Man var till sin natur och sina stadgar en organisation som länkade samman in- och utrikespolitik. Velfärd hemma, global solidaritet hade varit det självklara slagordet. Under åren har fokus kommit att skifta. Ibland har de internationella mötena i skuldavskrivningsnätverken varit det centrala, vid andra tillfällen det lokala arbetet mot vinster i välfärden. Om man jobbar internationellt är det organisationerna kring Forum Syd, Solidaritetshuset och folkrörelsebiståndet som är de naturliga arenorna för samarbete. Men när det gäller välfärdsfrågor har arbetet varit mer inriktat på fackföreningsrörelsen och LO i synnerhet.

Det samarbetet kom att lägga grunden till Nätverket för rättvisa och gemensam välfärd. Sedan starten 2005 har man anordnat möten, skrivit artiklar och drivit politiskt arbete tillsammans. Inspiration hämtades från Norge och organisationen "For Velferdsstaten" som samlar ett flertal fackföreningar och andra folkrörelser. Nätverket för rättvisa och gemensam välfärd har kommit att spela en viktig roll. Man har varit en mötesplats och ett forum för ett radikalt samtal om välfärdens framtid. Men det har också

inneburit att fokus flyttat från de internationella frågorna till de lokalt svenska. I dag är detta nätverk lika viktigt som Attac självt. Den ursprungliga programförklaringen gäller i stort sett, men frågorna rörande välfärd är i dag mer levande.

Under arbetet med denna text har ett för mig oväntat spår blivit tydligt. Det som hände Attac Sverige har till viss del också hänt andra. I Attacs anda startades det feministiska nätverket Kvinnor utan gränser (KUG). I samtalen om och kring KUG blev det alltmer tydligt att Sverige behövde ett feministiskt politiskt parti. Resultatet uppenbarade sig något år senare och Feministiskt initiativ (Fi) var fött. Attacs och Fi:s historia präglas av samma utmaningar och problem. Det handlar om alltifrån organisationsstruktur till hur man bör hantera sina lokalavdelningar. Fi valde att bli ett politiskt parti och ställa upp i val, Attac valde en annan väg. Som ett kompakt mörker över både Attac och Fi låg hela tiden den partipolitiska uppdelningen. All politik måste klämmas in i ett av de två blocken. Önskan om att överskrida detta fanns hos båda, men lät sig inte göras. Med en tydlig, men minimalistisk agenda, fanns det en potential att samla även socialliberaler.

I Attacs fall tog denna historia slut i och med Mauricio Rojas, Alf Svenssons och Birgitta Ohlssons famösa debattartikel i DN. Den krävde rättning mittåt bland de egna leden. Den underförstådda uppmaningen var att inte beblanda sig med Attac. Att Fi blev ett parti gjorde att många potentiella sympatisörer ställde sig utanför. Skälen var att man redan var aktiv inom ett annat parti eller att man på grund av sitt yrkesval var tvungen att hålla sig utanför partipolitiken. Parti, nätverk eller folkrörelse? Det tuffa svaret är att ingenting riktigt verkar funka eller ta ordentlig fart, i alla fall i vår svenska kontext. Detta gäller även den senare bildade organisationen Klimataktion. Efter något eller några år tar det stopp. I samtliga fall verkar steget från pionjärfas till etablering nästan oöverstigligt.

Vad lämnade då Attac för arv åt eftervärlden? Jo, redan 2001 var analysen glasklar. MAI, GATS och Washington Consensus handlade om att öppna marknader och privatisera till varje pris. Det var i första hand ideologi, till och med fundamentalistisk ideologi. Som alla fundamentalistiska ideologier klarade den inte mötet med verkligheten. Man lyckades inte leverera vare sig effektivitet eller en rättvisare fördelning. Enskilda företag och aktörer gynnades, men mycket lite sipprade ner. Vi varnade för hur dessa privatiseringar skulle gynna stora koncerner, öka skatteflykten och försämra den lokala arbetsmiljön. I dag talar vi om detta i termer av Carema,

räntesnurror och vägda kissblöjor. När finanskrisen inträffade 2008 hade Attacs röst behövts i den debatten, men medlemmar eller ork fanns inte kvar. Inte heller förmågan att bygga en proteströrelse mot krisen. Men tiden för en politik i riktning mot Attacs programförklaring var ändå mogen. Inte som nationell politik utan främst på överstatlig nivå. Globaliseringsanalysen, Tobinskatten och skatteparadisfrågorna debatteras nu i Europaparlamentet och är på väg att bli konkret politik. Till vår ofantliga glädje måste man också säga att The Washington Consensus nu är starkt ifrågasatt, om inte brutet.

Och med de sociala forumen, som i Porto Alegre, skapade bland annat Attac en form för politiken i nätverkssamhällets tidsålder. En löslig, ständigt självkritisk amöba bestående av organisationer, rörelser och individer. Global, bred och mer lättrörlig än en enskild organisation. Från brasilianska Beléms fokus på ursprungsbefolkningars rättigheter till Nairobi i Kenya som blev ett mikrokosmos av Afrikas problem med korruption, "landgrabbing" och kvardröjande kolonialism. Våren 2013 hölls som sagt forumet i Tunis. Samtalen handlade om Nordafrika och den arabiska våren. De stora frågorna var övergången från diktatur till demokrati och hur den regionen ska klara av att förena utveckling och mänskliga rättigheter. Bredare, större och på vissa sätt viktigare än Attac. För mig spelar det inte så stor roll att just organisationen Attac är ganska marginaliserad och åldersstigen på själva forumet. Är jag möjligen en av denna den nya tidens människor, som tycker att politikens innehåll är viktigare än kärleken till en specifik organisation? Vad vi har sett över åren är att engagemanget består, men organisationerna växlar. Många av de inblandade har sedan gått vidare och arbetar med politik, på ett eller annat sätt. Nätverket finns kvar. De erfarenheter som gjordes under dessa år har på många sätt påverkat de folkrörelser och organisationer som engagemanget tagit sin fortsättning i.

De sociala forumen på nationell nivå blev på många sätt en framgångssaga, men själva Attac försvann i mängden. Detta blev i det närmaste övertydligt i och med det europeiska sociala forumet i Malmö 2008. All kraft gick åt till själva arrangemanget och Attac Sverige arrangerade nästan inget seminarium eller evenemang alls. Efter den kraftansträngningen tog det lång tid för de inblandade att komma igen. Den svenska avdelningen finns fortfarande kvar. Ett hundratal aktiva jobbar vidare, främst genom opinionsbildning och debatt. Ingen av dessa var dock i Tunis.

Så vad hände med Attac? Vi valde att satsa på folkrörelsebenet och inte

lobbybenet. Men det blev ingen folkrörelse. Vi misslyckades. Men om måttstocken är förmågan att vidga den politiska dagordningen så lyckades vi ganska bra. Som politisk organisation var vi i början extremt omskrivna och älskade. Då var vi verkligen en ny folkrörelse. Pionjärfasen bestod av folkbildning och studiecirklar. Men efter det fanns det inget konkret att haka upparbetet på. Här ligger en av de verkligen viktiga insikterna. Bland de nya folkrörelser som har stigit fram efter Attac har de som lyckats i mångt och mycket varit väldigt konkreta. Man samlas för att genomföra en handling. Ockupera, plantera eller skrapa rost på ett skepp till Gaza. Den slitna klichén om att hitta länkarna mellan det lokala och globala är fortfarande sann. Dock med tillägget att kopplingen mellan det abstrakta och konkreta måste vara tydlig.

Sedan följde fredsarbetet och de sociala forumen. Fredsfrågan var inte självvald och mer av ett "defensivt" försvarsarbete i stället för det mer hoppgivande "En annan värld är möjlig". I en tid av bomber, invasioner och grabbig krigsretorik fanns det inte plats för frågor om solidaritet, utveckling och global beskattning. Nu var det i stället terroristforskaren Magnus Ranstorps världsbild som dominerade det offentliga samtalet. De politiska lösningarna kom att handla om ökad övervakning och om att infiltrera de terrorceller som var verksamma i förortens källarmoskéer. Att i det sammanhanget tala om fattigdom och skuldavskrivning lät sig inte göras. Attac och den globala freds- och rättviserörelsen hamnade på fel sida.

I Arena nummer 2 2013 spikade Göran Greider upp 54 teser på Folkets hus dörr. Tes nummer 11 lyder "Vänsterns huvudproblem är inte ideologiskt, utan organisatoriskt". Denna text om Attac Sverige bekräftar till mycket stor del denna tankegång. Den än jobbigare insikten är att de försök som gjorts efter Attac Sverige inte heller har lyckats. Eller snarare: man klarar av "hajp"-fasen alldeles utmärkt. Det är lätt att skapa likes och retweets. Till och med manifestationer och demonstrationer. Men sen? Om vi inte är nöjda med de partier, fackföreningar och folkrörelser vi har i dag, vad ska vi då göra? Det verkar svårt att starta nya.